

Advies

Vlaamse Sportraad

24 oktober 2017

Advies inzake seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport

In dit advies op eigen initiatief wenst de Vlaamse Sportraad een aantal belangrijke aandachtspunten mee te geven aan de Bijzondere Commissie inzake Grensoverschrijdend Gedrag in de Sport van het Vlaams Parlement.

Situering

Op de plenaire vergadering van 21 september 2017 werden Tine Vertommen, criminologe (Thomas More Hogeschool en Universiteit Antwerpen) en projectleider VOICE en Simon De Vriendt, medewerker Internationaal Centrum Ethiek in de Sport (ICES) uitgenodigd voor een gesprek.

Na verdere bespreking in een interne werkgroep en op de plenaire vergadering van 19 oktober, werd dit advies goedgekeurd op 24 oktober 2017.

Advies

II. Evaluatie 2011-2017

In 2011 nam de Vlaamse Sportraad het initiatief om samen met externe deskundigen een colloquium te organiseren over kindermisbruik in de sportsector. Op basis van het overleg en de ingewonnen informatie op het colloquium bracht de Vlaamse Sportraad op 12 juli 2011 een advies uit¹. Het advies uit 2011 bevatte een aantal werkpunten:

- *Breng de betrokken sectoren bijeen voor een gecoördineerde aanpak.*
- *Activeer de aanstelling van een vertrouwenspersoon in de sportclub.*
- *Reorganiseer en rationaliseer bestaande meldpunten voor kindermisbruik, om uiteindelijk tot één meldpunt te komen, waar de nodige expertise aanwezig is.*
- *Voer uniforme gegevensregistratie door.*
- *Stel mensen en middelen voor wetenschappelijk onderzoek beschikbaar.*
- *Steun de installatie van een kenniscentrum en/of resourceorgaan.*
- *Laat een leidraad met good practices uitwerken.*
- *Communiceer en informeer. Organiseer bewustmaking en voorlichting.*
- *Maak het EVS-decreet op alle sportfederaties, sportverenigingen, sportclubs en alle sporters van toepassing.*
- *Geef jongeren meer inspraak in sportclubs en sportfederaties.*
- *Introduceer nultolerantie voor elke vorm van grensoverschrijdend gedrag.*
- *Doe het NU - en bied jongeren zo het veilige sportklimaat dat hen toekomt.*

¹ https://cjsm.be/sarc/SR_sport/adviezen/273-15-advies-kindermisbruik-in-de-sport.pdf

Zes jaar later actualiseert de Vlaamse Sportraad deze werkpunten en doet hij een aantal suggesties:

“Breng de betrokken sectoren bijeen voor een gecoördineerde aanpak”

De Vlaamse Sportraad vindt dat er vooruitgang is geboekt ten opzichte van 2011. Er bestaat samenwerking met welzijnsactoren zoals Sensoa, ICES werd opgericht en er is overleg met de koepelorganisatie van de federatiesportsector (Vlaamse Sportfederatie).

De leden merken wel op dat de inspraak van de individuele federaties nog kan versterkt worden zodat er effectief geluisterd wordt naar hun behoeften en ervaringen. Ook de rol van de lokale sportdiensten is onderbelicht gebleven in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De gecoördineerde aanpak binnen de sport zou gebaat zijn met een duidelijke trekker (bij voorkeur ICES) die het voortouw neemt wat betreft SGG. Nauwe samenwerking met andere actoren is daarbij vanzelfsprekend. De taakverdeling tussen ICES enerzijds en het kabinet en de administratie anderzijds moet duidelijk zijn.

De Vlaamse Sportraad stelt vast dat er werk is gemaakt van een gecoördineerde aanpak binnen de sportsector, maar meent dat een gecoördineerde aanpak over de sectoren heen (welzijn, onderwijs, jeugdwerk, cultuur, etc.) ontbreekt. Een versterkte samenwerking met de andere sectoren is belangrijk voor het delen van informatie en instrumenten en voor een effectieve cultuuromslag, waarbij een aanpak op maat van de sportsector cruciaal is.

“Activeer de aanstelling van een vertrouwenspersoon in de sportclub”

Het principe om een Aanspreekpersoon Integriteit (API) te promoten en aan te stellen vindt anno 2017 steeds meer zijn ingang. Maar de uitvoering van dit principe is onvoldoende gerealiseerd en de aanstelling van een API is geen verplichting vanuit de overheid.

De Vlaamse Sportraad vindt dat er ten minste op het niveau van de sportfederaties en de lokale sportdiensten/vrijetijdsdiensten (steden en gemeenten) een aanbod moet zijn. Het is belangrijk dat er binnen elke sportfederatie en elke lokale sportdienst/vrijetijdsdienst een contactpersoon is die op de correcte manier doorverwijst naar de juiste instanties.

De Vlaamse Sportraad maakt daarbij het onderscheid tussen contactpersonen binnen de sportorganisaties (federaties en lokale sport- of vrijetijdsdiensten) enerzijds en professionele hulpverleners (bv. de welzijnssector) anderzijds. Bestaande professionele hulpverleners hebben de nodige deskundigheid in huis en opleidingen gevolgd om gepast te reageren op complexe situaties zoals seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is niet haalbaar om van de sportsector te verwachten dat hij dezelfde deskundigheid kan bieden en de professionele hulpverlening ‘overneemt’. De Vlaamse Sportraad vraagt om dubbel werk te vermijden en gebruik te maken van de bestaande kanalen die lokaal hulp kunnen bieden, bv. de psychologen, therapeuten, CLB’s, sportartsen, huisartsen, etc. Het zou nuttig zijn indien er per stad of gemeente (bijvoorbeeld via het lokaal gezondheidsoverleg/logo) een lijst bestaat van professionele hulpverleners die men kan raadplegen.

Reorganiseer en rationaliseer bestaande meldpunten voor kindermisbruik, om uiteindelijk tot één meldpunt te komen, waar de nodige expertise aanwezig is

De Vlaamse Sportraad is tevreden dat er een algemeen meldpunt 1712 bestaat. Het is wel verwarrend dat er naast het algemene meldpunt 1712 nog andere instanties zijn, zoals bv. Childfocus, het meldpunt ‘nupraatikerover.be’ van de Vertrouwenscentra Kindermishandeling en de Kinder- en jongerentelefoon (vandaag: ‘Awel!’), etc. De leden vinden het niet nodig om een apart

meldpunt voor de sportsector op te richten. Het moet wel duidelijk zijn dat sportclubs, sportfederaties en lokale sportdiensten rechtstreeks bij ICES terecht kunnen voor vragen.

Voer uniforme gegevensregistratie door

De Vlaamse Sportraad vindt het opvragen van een getuigschrift van goed gedrag en zeden een belangrijke symbolische stap in de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het biedt geen absolute garantie, maar volgens de leden is het een manier om het thema op de agenda te zetten en bespreekbaar te maken.

De Vlaamse Sportraad vindt dat de opvraging van het getuigschrift mogelijk moet zijn voor alle sportorganisaties die dat wensen en dat de overheid instrumenten moet ontwikkelen om deze informatie toegankelijker te maken (bv. een federale databank die deze informatie automatisch genereert).

De Vlaamse Sportraad is geen voorstander van de verplichte opvraging van het getuigschrift door sportclubs. Indien beleidsmakers *toch* beslissen om het getuigschrift van goed gedrag en zeden verplicht op te vragen voor trainers en begeleiders in de clubs, kan dit negatieve gevolgen veroorzaken en drempels creëren voor de instroom van clubvrijwilligers. Als de politiek wenst om het getuigschrift van goed gedrag en zeden verplicht te laten opvragen door de sportclubs, zou deze verplichting logischerwijze van toepassing moeten zijn op alle relevante sectoren zoals bv. het jeugdwerk, de onderwijssector, de welzijnssector, de cultuursector, etc.

Een aantal leden pleiten voor het verplicht opvragen van een getuigschrift van goed gedrag en zeden door de officiële kanalen van tewerkstelling en opleiding binnen de sportsector, namelijk Sportwerk Vlaanderen en de Vlaamse Trainersschool. Hierover is geen consensus binnen de Vlaamse Sportraad.

De Vlaamse Sportraad pleit voor een verbeterde gegevensregistratie van meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het zou bv. interessant zijn om de meldingen van een algemeen meldpunt zoals 1712 te delen met de betrokken sportfederatie en lokale sportdienst/overheid, uiteraard met respect voor de privacywetgeving. De leden stellen ook voor dat alle meldingen en veroordelingen op een hoger niveau worden onderzocht en dat de data uit verschillende databanken met elkaar wordt gekruist. Dit kan gebeuren door een gespecialiseerd onderzoekscentrum of de Privacycommissie. Indien zou blijken dat bepaalde sporttakken of profielen vaak worden gekoppeld aan misbruik, kan het nodig zijn om voor deze specifieke categorieën bijkomende maatregelen te nemen.

Stel mensen en middelen voor wetenschappelijk onderzoek beschikbaar

De Vlaamse Sportraad vindt het positief dat er overleg is met Tine Vertommen, wetenschappelijk onderzoeker bij Thomas More en Universiteit Antwerpen en projectleider van het Europese VOICE-project. Haar doctoraatsonderzoek 'Interpersonal violence against children in sport' inzake seksueel grensoverschrijdend gedrag is baanbrekend. Het zou positief zijn mochten nog andere academische instanties bereid zijn om academisch onderzoek in functie van dit thema op te starten.

De Vlaamse Sportraad vindt het positief dat Sport Vlaanderen een bevraging heeft gedaan bij de Vlaamse sportfederaties. Het is belangrijk om structureel in te zetten op de monitoring van deze gegevens. De Vlaamse Sportraad vindt het belangrijk dat in het overleg tussen Sport Vlaanderen en de sportfederaties op maat wordt gewerkt en dat er rekening wordt gehouden met de specificiteit van elke sportfederatie.

Steun de installatie van een kenniscentrum en/of resourceorgaan

In 2011 was de aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sportsector vrij beperkt. De Vlaamse Sportraad is tevreden dat de minister van Sport sindsdien middelen heeft vrijgemaakt voor de ondersteuning van ICES en dat de opdracht van ICES recent werd uitgebreid. Na het Voice-congres van 5 september 2017 heeft minister Muyters daarbovenop extra middelen vrijgemaakt voor de werking van ICES: de uitvoering van een juridische opdracht voor complexe vraagstukken en middelen voor de ondersteuning van tweedelijns Aanspreekpersonen Integriteit (API's).

Laat een leidraad met good practices uitwerken

In de laatste jaren zijn nuttige en kwalitatieve werkinstrumenten ontwikkeld, zoals de brochure *Sport met grenzen* (2012) en het *Vlaggensysteem* (2014). Het is positief dat ICES activiteiten en workshops aanbiedt, zodat het thema onder de aandacht blijft en concreet aangeboden wordt aan de sportbegeleiders. De Vlaamse Sportraad pleit ervoor dat er gefocust wordt op de bekendmaking en implementatie van bestaande tools op het veld.

Communiceer en informeer. Organiseer bewustmaking en voorlichting

De Vlaamse Sportraad stelt vast dat instanties zoals ICES en instrumenten zoals het *Vlaggensysteem* onvoldoende bekend zijn in de sportsector.

Het zou nuttig zijn om een beter zicht te krijgen op een aantal zaken: Wat is het effect van de bewustmaking door actoren zoals ICES, VSF en ISB? Wie kent de instanties en instrumenten (niet)? Wie werkt er (niet) mee en waarom? etc. Op basis van objectieve gegevens moeten beleidsmakers beter kunnen inschatten hoe ICES en het *Vlaggensysteem* een groter publiek kunnen bereiken. ICES moet als organisatie meer naar buiten treden en zichzelf zichtbaar maken voor de ruime sportsector.

De Vlaamse Sportraad stelt voor om federaties, clubs en sportdiensten ook meer bewust te maken van de concrete acties die ze kunnen nemen wat betreft seksueel grensoverschrijdend gedrag. Zo kan er bv. een digitale tool ontwikkeld worden waarmee men het beleid op het vlak van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan screenen en op basis daarvan een aantal aanbevelingen meekrijgt.

De Vlaamse Sportraad stelt vast dat er een gebrek aan 'sense of urgency is' bij de sportclubs, gezien zij met heel wat uitdagingen geconfronteerd worden. Het streefdoel moet zijn dat alle clubs zichzelf in de spiegel kijken, het thema SGG ter harte nemen en zelf in staat zijn om hierrond een eigen beleid uit te werken. Als ze uit zichzelf gemotiveerd geraken rond deze problematiek, ontstaat er bijgevolg een evolutie van extrinsieke naar intrinsieke motivatie die meer bottom-up wordt in plaats van top-down.

De Vlaamse Sportraad vraagt aan de beleidsmakers om aandacht te hebben voor deze problematiek. Gedragsverandering is een complex gegeven en het is belangrijk dat professionals mee nadenken in het bereiken van een breed publiek. Gezien sensibilisering een cruciale rol speelt, stelt hij voor om moderne communicatiemiddelen in te schakelen die in staat zijn om een groot publiek te bereiken.

Maak het EVS-decreet op alle sportfederaties, sportverenigingen, sportclubs en alle sporters van toepassing

De sportregelgeving anno 2017 speelt onvoldoende actief in op de problematiek van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sportsector.

In het "Gezond en ethisch sporten-decreet" (GES-decreet van 20 december 2013) wordt 'ethisch sporten' in art.2, punt 2 gedefinieerd als:

“sporten in overeenstemming met het geheel van positieve waarden en normen en daarmee verband houdende maatregelen die eenieder in acht moet nemen met het oog op de bewaring en bevordering van de individuele integriteit (fysieke, psychische en seksuele), fair play en sociale integriteit (solidariteit, diversiteit en inclusie)”.

In hetzelfde decreet staat in art.6 de volgende bepaling:

“Elke sportorganisatie bevordert het gezond sporten, rekening houdend met de aard en de context van de sportbeoefening, onder meer door de omstandigheden en toestanden die negatief inwerken op de fysieke of psychische integriteit van de sporter daadwerkelijk te voorkomen en te bestrijden door doelmatige initiatieven en gepaste maatregelen”.

Vergeleken met 2011 hebben beleidsmakers vandaag steeds meer aandacht voor de ethische kant van sport. Maar de verwijzingen naar SGG zijn in het GES-decreet zeer algemeen en een gericht beleid ontbreekt. Een bijkomend aandachtspunt is het vrijblijvende karakter van het GES-decreet waardoor het moeilijk is om alle sporters te bereiken. Er is nood aan concrete en specifieke kapstokken om *actief en effectief* te werken aan de preventie en bestrijding van SGG in de sportsector.

De Vlaamse Sportraad pleit in dit kader voor de preventieve rol van de sportartsen en verwijst hierbij naar de rol van het sportmedisch onderzoek. Sportartsen zijn vertrouwenspersonen die dicht bij de sporters staan. Aan de hand van de medische screening en de medische vragenlijst kunnen gevallen van grensoverschrijdend gedrag gedetecteerd worden.

De Vlaamse Sportraad is voorstander van het sportmedisch onderzoek, maar wijst erop dat het verplichten van dit onderzoek niet noodzakelijk een prioriteit is voor *alle* federaties en voor *alle* types sporters. De raad pleit om deze piste te onderzoeken en federatie per federatie te bekijken.

Geef jongeren meer inspraak in sportclubs en sportfederaties

De Vlaamse Sportraad wil de rol van inspraak niet enkel vernauwen tot ‘jongeren’ en spreekt liever over de ‘inspraak van slachtoffers’.

In 2011 was er slechts weinig bekend over misbruik in de Vlaamse sportwereld. Zes jaar later komt het thema stilaan onder de aandacht. In Erasmus+ project ‘VOICE: Voices for truth and dignity – combatting sexualized violence in sport through the voices of those affected’ werden getuigenissen verzameld over SGG in de sportomgeving. Getuigenissen over schandalen in de Vlaamse judowereld (voorjaar 2017) maakten ook veel los in de sportwereld.

Volgens de Vlaamse Sportraad zijn getuigenissen van sporters die het slachtoffer zijn geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag een belangrijk element in het verbeteren van het ethisch beleid van een sportorganisatie. Elke organisatie kan preventief aan de slag gaan met de lessen uit het verleden. Indien er gevallen voorkomen, moeten organisaties hun verantwoordelijkheid opnemen. Dit kan wel enkel plaatsvinden met de nodige ondersteuning.

Introduceer nultolerantie voor elke vorm van grensoverschrijdend gedrag

Principieel is de Vlaamse Sportraad van mening dat *geen enkele vorm* van grensoverschrijdend gedrag welkom is in de sport. Het inzetten op sensibilisering en communicatie is een belangrijke uitdaging in de strijd tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het einddoel moet zijn dat alle sporters en begeleiders het *Vlaggensysteem* kennen.

De Vlaamse Sportraad stelt tegelijk vast dat een sportreglement nooit boven de juridische wetten kan staan. In tegenstelling tot de eerste stelling boven, stoot de sportsector immers in de werkelijkheid op een aantal juridische beperkingen:

- Zo kent een club, sportdienst of federatie niet altijd de lopende zaken of veroordelingen van betrokken leden (en krijgt ze zelfs geen inzage in uitspraken wanneer ze dit opvraagt).
- Daarnaast zijn er andere juridische problemen zoals: kan een persoon die zijn straf heeft 'uitgezeten' en voor justitie een tweede kans verdient, geweigerd worden in de sportcontext?
- Kan een federatie aan clubs (of een andere federatie) laten weten dat er een zaak tegen een bepaalde trainer loopt (zodat wordt vermeden dat deze elders aan de slag gaat)?
- Op welke manier kan een club op de hoogte gebracht worden dat een trainer veroordeeld is?
- Etc.

De Vlaamse Sportraad vraagt aandacht voor een aantal juridische beperkingen en vraagt dat het Vlaams beleid als brug fungeert tussen de sector en justitie.

II. Voorstellen voor morgen

De Vlaamse Sportraad vindt het positief dat beleidsmakers steeds meer aandacht hebben voor de ethische kant van sport. Er zijn nuttige en praktische werkinstrumenten ontwikkeld. Maar het sportbeleid staat nog steeds voor een grote uitdaging en heeft nog veel werk voor de boeg:

1. De Vlaamse Sportraad meent dat er nood is aan een tweede fase in dit verhaal. Na het ontwikkelen van een algemeen kaderbeleid en instrumenten is het hoog tijd voor de **directe aanpak op het veld**, dus *in* de sportzalen en *in* de sportclubs. Dit betekent alle vormen van preventie en directe aanspreekpunten hierover op een zo laagdrempelig mogelijk niveau installeren. Sporters moeten weten waar ze naartoe kunnen indien er incidenten of vragen zijn. Een **actieplan** op dit niveau zal effectiever zijn dan de huidige vrijblijvende maatregelen of verplichtingen op papier.
2. De Vlaamse Sportraad vindt het vrijblijvende karakter van de bestaande maatregelen vandaag zeer opvallend. Het onderwerp van seksueel grensoverschrijdend gedrag is (meer) bespreekbaar gemaakt en er zijn goede instrumenten voorhanden, maar een krachtig beleid ontbreekt. De Vlaamse Sportraad gelooft echter niet in het opleggen van nieuwe verplichtingen (die soms onhaalbaar of weinig efficiënt zullen zijn), maar wel in het belang van **communicatie en een aanpak op maat**. In de tweede fase is het prioritair om te werken aan het **motiveren en overtuigen** van sportfederaties, sportclubs, sportdiensten en andere sportorganisaties. Bij het opstellen van nieuwe maatregelen moet men rekening houden met de beperkingen van de sportorganisaties (en de diversiteit daarvan) en daarvoor gepaste oplossingen zoeken. Beleidsmakers moeten goed nadenken hoe federaties, sportdiensten, clubs, sportorganisaties, trainers en begeleiders het best worden gemotiveerd. Het aanstellen van een communicatiebureau kan hierbij helpen. Het bestrijden van seksueel grensoverschrijdend gedrag is een werk dat nooit af is. Los van alle politieke aandacht en negatieve media-aandacht, moet de overheid maatregelen nemen die op lange termijn kunnen verwezenlijkt worden.
De Vlaamse Sportraad verwacht wel dat er over een aantal jaren vooruitgang is geboekt over heel de sportsector, wat betreft bewustwording, acties en gedragsverandering.
3. Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een **maatschappelijk probleem** dat in alle sectoren voorkomt en niet geïsoleerd gebeurt in de sportsector. De Vlaamse Sportraad vraagt dan ook om het debat open te trekken en andere sectoren zoals o.a. de jeugdsector en de onderwijssector te betrekken in dit gesprek. Het is alvast positief dat er wordt overwogen om het toepassingsgebied van de Bijzondere parlementaire commissie uit te breiden naar andere domeinen zoals cultuur, jeugd, onderwijs en welzijn. Er moet ook aandacht zijn voor

misbruik binnen een familiale context gezien intrafamiliaal geweld het vaakst voorkomt. Er is nood aan een verhoogd maatschappelijk bewustzijn voor deze problematiek en een geïntegreerde aanpak op breed vlak (over alle sectoren heen). Als aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag een maatschappelijke reflex wordt, zal dit ook in de sportsector gebeuren.

4. De Vlaamse Sportraad wil zijn **steun betuigen** aan de slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag en een duidelijk signaal uitsturen: “het had nooit mogen gebeuren en er moet alles aan gedaan worden om dit te vermijden in de toekomst”.

Frank Bulcaen, *voorzitter*
Sophie Cools, *ondervoorzitter*
Nai Han Lau, *secretaris*